

ХУЛОСАИ
шурои диссертатсионии 6D.KOA-114
назди МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик
Бобочон Ғафуров» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм

Парвандаи аттестатсионии № 2
Қарори шурои диссертатсионӣ аз «21» сентябри соли 2026, протоколи № 10

Дар бораи сазовор донистани Юсупова Зарина Шарофитдиновна, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 6.1.1 Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик).

Диссертатсияи номзадии Юсупова Зарина Шарофитдиновна дар мавзӯи «Нақши Пешвои миллат дар рушди сиёсати иҷтимоӣ нисбат ба дастгирии занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (охирӣ асри XX – ибтидои асри XXI)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих аз рӯи ихтисоси 6.1.1. Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-114 назди МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» санаи 21 сентябри соли 2026 (*протоколи № 10*) ба ҳимоя қабул карда шудааст.

Юсупова Зарина Шарофитдиновна, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, мувофиқи маълумоти парвандаи аттестатсионӣ таҳсилоти олии ҳуқуқшиносӣ дорад. Ӯ фаъолияти меҳнатиро аз моҳи сентябри соли 2003 дар Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон ба ҳайси ассистенти кафедраи ҳуқуқи конституционӣ факултети ҳуқуқшиносӣ оғоз намуда, аз соли 2013 инҷониб ба ҳайси муаллими калони ҳамин кафедра фаъолиятро идома медиҳад. Мавзӯи рисолаи номзадии ӯ дар ҷаласаи кафедраи таърих ва диншиносӣ Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон муҳокима гардида, ба ҳимояи расмӣ тавсия шудааст (аз 21 феврали соли 2026, *протоколи №7*).

Рохбари илмӣ: Исамитдинов Жорабек Бобобекович – номзади илмҳои таърих, дотсенти кафедраи таърихи халқи тоҷики МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров”.

Мукаризонии расмӣ:

1. **Зикриёева М.Ф.** – доктори илмҳои таърих, профессори кафедраи таърихи халқи тоҷик, факултети таърихи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон;
2. **Муминова Ҳ.А.** – номзади илмҳои таърих, и.в. профессори кафедраи сарояндагӣ (халқӣ)-и факултети санъати мусиқии МДТ

“Донишкадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи Мирзо Турсунзода”.

Муассисаи пешбар: Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав. Дар тақризи муассисаи пешбар, ки бо имзои ректори донишгоҳ, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Қурбонзода М.Р. тасдиқ шудааст, диссертатсияи Юсупова З.Ш. арзиши баланди илмӣ дошта, аз рӯйи навгониҳои илмӣ, мубрамиёт ва аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ сазовори баҳои мусбат доништа шудааст. Дар тақризи муассисаи пешбар таъкид шудааст, ки “Таҳқиқот бо истифода аз доираи васеи сарчашмаҳои бойгонӣ, санадҳои меъёриву ҳуқуқӣ ва маводи омӯрӣ гузаронида шуда, хулосаву тавсияҳои он асоснок ва эътимоднок мебошанд. Натиҷаҳои таҳқиқот ба рушди таърихшиносии ватанӣ саҳми арзанда гузошта, барои тақмили сиёсати гендерӣ ва таҳкими мақоми иҷтимоию иқтисодии занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ доранд”.

Ба автореферати диссертатсия чунин тақризҳо ворид шудаанд:

1. **Абдурашитов Фозил Маматович** – доктори илмҳои таърих, профессор, мудирӣ шуъбаи таърихи навтарини Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши АМИТ. Тақриз мусбат, эродҳои ҷиддӣ надорад;

2. **Абдуллоев Икром Рабиевич** – номзади илмҳои таърих, дотсенти кафедраи фанҳои гуманитарӣ-иҷтимоии Донишкадаи кӯҳию металлургии Тоҷикистон. Тақриз мусбат, эродҳои ҷиддӣ надорад;

3. **Шарифзода М.М.** – номзади илмҳои таърих, дотсент, мудирӣ кафедраи муносибатҳои байналмилалӣ ва таърихи МД «Донишкадаи байналмилалии Хучанд»-и МД «Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон». Тақриз мусбат, эродҳои ҷиддӣ надорад;

4. **Қураев М.С.** – номзади илмҳои таърих, мудирӣ кафедраи ҳуқуқшиносӣ ва таърихи Донишкадаи илмҳои дақиқ ва технологияи Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд. Тақриз мусбат, эродҳои ҷиддӣ надорад.

Интиҳоби муқарризони расмӣ ва муассисаи тақриздиханда бо он асоснок аст, ки онҳо дар соҳаи таърихи ватанӣ, таърихи гендерӣ, сиёсати иҷтимоӣ ва ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои занон таҳқиқоти илмӣ анҷом дода, дар арзёбии корҳои диссертатсионӣ таҷрибаи кофӣ доранд.

Муҳтавои асосӣ ва натиҷаҳои таҳқиқот дар мақолаҳои нашркардаи муаллиф инъикос ёфтаанд. Аз рӯйи мавзӯи диссертатсия 15 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 6 мақола дар маҷаллаҳои дар феҳристи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва КОА-и Федератсияи Россия сабти ном ва нашр шудаанд.

**Муҳимтарин интишороти докталаби дараҷаи илмӣ аз рӯи мавзун
диссертатсия:**

***Мақолаҳои илмие, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи
олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷон
шудаанд:***

[1-М] Юсупова З.Ш. Таҷрибаи таърихии сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти баланд бардоштани мавқеи зан дар ҷомеа //Ахбори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ бизнес ва сиёсати Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои гуманитарӣ. - №2 (58). – Хучанд, 2014. – С. 156-163; ISSN 2218 – 256X.

[2-М] Юсупова З.Ш. Баъзе мулоҳизаҳо роҷеъ ба таъмини сиёсати гендерӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон //Ахбори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои гуманитарӣ. - №2 (87). – Хучанд, 2021. – С. 3-41; ISSN 2413 – 2004.

[3-М] Юсупова З.Ш. Баъзе мулоҳизаҳо оид ба иштироки занон дар ҳаёти иҷтимоию иқтисодии Тоҷикистони муосир ва беҳдошти вазъи иҷтимоии онҳо //Ахбори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои гуманитарӣ. - №4 (93). – Хучанд, 2022. – С. 20-28; ISSN 2413 – 2004.

[4-М] Юсупова З.Ш. Аз таърихи рушди бозори меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ибтидои асри 21. //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои гуманитарӣ. - №5. – Душанбе, 2023. – С. 66 -73; ISSN 2074 –1847.

[5-М] Юсупова З.Ш. Хатари хушунат дар оила ва роҳҳои пешгирии он // Ахбори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои гуманитарӣ. - №2 (99). – Хучанд, 2024. – С. 32 - 40; ISSN 2218 – 256X.

[6-М] Юсупова, З.Ш. Таҳаввули сиёсати иҷтимоӣ ва низоми хизматрасонии тиббӣ оид ба ҳифзи модару кӯдак дар Тоҷикистони соҳибистиклол //Ахбори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои гуманитарӣ. - №4 (105) – Хучанд, 2025. – С. 49-57; ISSN 2218 – 256X.

Мақолаҳои дар дигар маҷмуаҳои илмӣ, маҷаллаҳо ба таъб расида:

[7-М] Юсупова З.Ш. Мавқеи зан дар оила ва ҷомеа //Маҷмуи мақолаҳои илмӣи устодон ва аспиранту унвонҷӯён таҳти унвони «Таъмини волоияти қонун-заминаи муҳимми таҳкими истиқлолияти давлатӣ» баҳшида ба 20-солагии ДДХБСТ. – Хучанд: Ношир, 2013. - №6. – С. 261-268.

[8-М] Юсупова З.Ш. Масоили бароборҳуқуқии гендерӣ дар Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон //Маҷмуи мақолаҳои конференсияи илмию назариявии устодону олимони ДДХБСТ, таҳти унвони «Рушди

илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ дар замони муосир: муаммо, ҳолат ва дурнамои инкишоф» (29-30 майи соли 2014). – Хучанд, 2014. – С.140 -144.

[9-М] Юсупова З.Ш. Социально-правовая поддержка женщин, защита материнства и детства //Маводи конференсияи илмию амалии ҷумҳуриявӣ, таҳти унвони «Тоҷикистон дар асри XXI: дурнамои рушди устувори иқтисодиёти миллӣ» (27 ноябри соли 2014) ДДХБСТ. – Хучанд: Ношир, 2015. – С. 573-577.

[10-М] Юсупова З.Ш. Истиқлолияти давлатӣ ва нақши он дар такмили институтҳои ғимояи ҳуқуқи занон (дар мисоли Тоҷикистон) //Маводи конференсияи илмию амалии устодону донишҷӯёни ДДХБСТ, таҳти унвони «Рушди илм дар партави истиқлолият ва ваҳдати миллӣ» (14 июни соли 2016). – Хучанд: Дабир, 2017. – С. 118 -124.

[11-М] Юсупова З.Ш. Нақши Конститутсия дар рушди танзими муносибатҳои оилавӣ //Маводи Конференсияи байналмилалӣ илмӣ-методӣ «Масоили мубрами илми ҳуқуқшиносии муосир ва роҳҳои ҳалли онҳо: назария ва амалия». – Хучанд: Ношир, 2019. – С. 361-364.

[12-М] Юсупова З.Ш. Саҳми Пешвои миллат дар барқарор намудани сулҳ //Маводи конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-назариявӣ ДДХБСТ «Пешвои миллат эҳғари тамаддуни тоҷикон». – Хучанд: Ношир, 2019. – С. 418-423.

[13-М] Юсупова З.Ш. Мавқеи ҳуқуқии занон дар замони соҳибистиклолӣ //Маводи конференсияи илмӣ-амалии ҳаёати профессорону омӯзгорон ва муҳаққони ҷавон таҳти унвони «Ҳамгироии илм ва истехсолот баҳри татбиқи ҳадафҳои стратегияи миллӣ», баҳшида ба эълон гаштани солҳои 2022-2026 «Солҳои рушди саноат» ва Рӯзи илми тоҷик (21-25 апрели соли 2022). – Хучанд, 2022. – С. 75-80.

[14-М] Юсупова З.Ш. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон – кафили ғимояи ҳуқуқи манфиатҳои модару кӯдак // Маводи конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ – амалӣ таҳти унвони «Рушди устувор дар соҳаҳои иқтисодиёт, суботи иҷтимоӣ, мувозинати экологӣ ва баланд бардоштани сатҳи некӯаҳволии мардуми Тоҷикистон» баҳшида ба амалишавии «Стратегияи рушди иқтисодӣ «сабз» дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2023 – 2037» ва Рӯзи илми тоҷик. – Хучанд: Дабир, 2025. – С. 165-170.

[15-М] Юсупова З.Ш. Тадбирҳои баланд бардоштани мақоми зан дар ҷомеа аз муҳимтарин санадҳои даврони соҳибистиклолӣ // Маводи конференсияи илмӣ-амалии профессорон, омӯзгорон ва муҳаққони ҷавон ба ифтихори 35-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, «Солҳои рушди иқтисоди рақамӣ ва инноватсия» ва Рӯзи илми тоҷик (21 апрели соли 2026) ДДХБСТ. – Хучанд: Дабир, 2026. – С. 284-289.

Шурои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки довталаби дараҷаи илмӣ бо таҳлили манбаъҳои муътамад, санадҳои расмӣ, маводи бойгонӣ ва адабиёти илмӣ масъалаҳои муҳимми марбут ба нақши Пешвои миллат дар рушди сиёсати иҷтимоӣ нисбат ба дастгирии занонро ҳамаҷониба баррасӣ намудааст. Дар таҳқиқоти мазкур:

- нақши Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар ташаккул ва рушди сиёсати давлатӣ оид ба ҳифзи иҷтимоии занон бо далелҳои таърихӣ тавсиф ёфтааст;
- раванди ташаккули заминаҳои ҳуқуқӣ ва институтсионалии сиёсати гендерӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил гардидааст;
- нақши Пешвои миллат дар таъмини баробарии ҳуқуқии занону мардон, дастгирии модару кӯдак, рушди соҳибқории занон ва ҷалби занон ба бозори меҳнат нишон дода шудааст;
- мубориза бо зӯроварии хонаводагӣ ва таъмини амнияти занон дар ҷомеа мавриди баррасӣ қарор гирифтааст;
- ҳамкориҳо бо ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ва созмонҳои байналмилалӣ ҷиҳати дастгирии иҷтимоии занон таҳлил шудаанд.

Навгонии илмӣ таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки бори аввал раванди ташаккул ва таҳаввули низоми ҳифз ва дастгирии иҷтимоии занон дар давраи пасошуравӣ ва дар шароити иқтисоди бозорӣ дар заминаи сиёсати давлатӣ таҳти роҳбарии Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба таври маҷмӯӣ мавриди омӯзиш қарор гирифтаанд. Дар доираи таҳқиқот дигаргунҳои иҷтимоӣ ва иқтисодӣ ва таъсири онҳо ба вазъи иҷтимоии занон, рафтори оилавӣ, хусусиятҳои репродуктивӣ, сатҳи шуғли касбӣ ва сохтори демографии занон мавриди баррасии илмӣ қарор гирифтаанд.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда:

1. Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар солҳои аввали соҳибистиклолӣ бо роҳандозии сиёсати ҳадафманд ва қабули санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, аз ҷумла Фармони №5 «Дар бораи баланд бардоштани мақоми зан дар ҷомеа» (1999) ва Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи кафолатҳои давлатии баробарҳуқуқии мардону занон» (2005), заминаи институтсионалӣ ва ҳуқуқии сиёсати гендерии давлатиро ташаккул доданд.
2. Сиёсати гендерии Пешвои миллат дар самти таъмини баробарии ҳуқуқии занон тавассути ҷорӣ намудани квотаҳои президентӣ барои таҳсили духтарон, таъсиси грантҳои президентӣ барои дастгирии соҳибқории занон ва афзоиши намояндагии занон дар мақомоти давлатӣ амалӣ гардида, ба таҳкими мавқеи иҷтимоӣ сиёсии занон мусоидат намуд.
3. Дастовардҳои Тоҷикистон дар рушди ҳадамоти тиббӣ ва ҳимояи модарону кӯдакон дар натиҷаи сиёсати Пешвои миллат ва татбиқи

стратегияҳои миллӣ бо коҳиши назарраси ғавти модарон ва кӯдакон дар солҳои 1990–2016 тасдиқ мегарданд.

4. Тадбирҳои дастгирии соҳибкорӣ ва шугли занон, ки бо сарпарастии Пешвои миллат ва тавассути ҷудо намудани грантҳои президентӣ барои ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва занони соҳибкор амалӣ гардиданд, ба мустақилияти иқтисодии занон ва афзоиши ҳиссаи онҳо дар соҳибкорӣ мусоидат намуданд.

Аҳаммияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Аҳаммияти назариявӣ таҳлили ҳамаҷонибаи яке аз давраҳои ҳалқунандаи таърихи навини Тоҷикистонро дар бар мегирад. Бо истифода аз сарчашмаҳои таърихӣ ва маводи илмӣ дар таҳқиқот саҳми Пешвои миллат ва муассисаҳои байналмилалӣ дар таъмини сулҳ, субот ва ҳифзи иҷтимоии занон нишон дода мешавад. Натиҷаҳои илмӣ метавонанд барои таҳқиқоти минбаъда ва таҳияи маводи таълимӣ дар самти таърихи муосири ватанӣ замина гарданд.

Аҳаммияти амалӣ дар татбиқи натиҷаҳои таҳқиқот дар соҳаи маориф, таҳияи барномаҳои таълимӣ, баланд бардоштани маърифати сиёсӣ ва омӯзиши таҷрибаи сулҳофаринию ҳифзи иҷтимоии занон зоҳир мегардад. Ин таҳқиқот метавонад барои донишҷӯён, омӯзгорон, муҳаққиқон ва ташкилотҳои марбут ба ҳуқуқи занон ва рушди иҷтимоӣ манбаи муфид бошад.

Эътимоднокии натиҷаҳо дар асоси таҳлили сарчашмаҳои муътамад, санадҳои расмӣ, маводи бойгонӣ ва оморӣ марбут ба мавзӯи таъмин гардидааст. Баёни мавод, шарҳу тавзеҳ, ҳулосаҳо ва тавсияҳои пешниҳодшуда бар пояи далелҳои таҳлилшуда ва усулҳои илмӣ таърихшиносорӣ таҳия шудаанд.

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот аз таҳлили мустақили санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, барномаҳои давлатӣ, маводи оморӣ, адабиёти илмӣ ва баррасии андешаҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва дигар муҳаққиқон иборат аст.

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия. Матни комили рисола дар ҷаласаи кафедраи таърих ва диншиносии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон (протоколи №7, аз 21.02.2026) муҳокима ва ба ҳимоя тавсия гардид. Дар асоси маводи диссертатсия дар конференсияҳои илмӣ амалии ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ маърузаҳо ироа гардида, натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар интишороти муаллиф инъикос ёфтаанд.

Соҳтор ва ҳаҷми диссертатсия. Диссертатсия 226 саҳифаи матни компютериरो дар бар гирифта, аз муқаддима, 3 боб, 7 зербоб, хулоса, рӯйхати сарчашмаҳо ва адабиёти истифодашуда (288 номгӯй) иборат аст.

Шурои диссертатсионӣ зимни баррасӣ чунин хулосабарорӣ намуд, ки диссертатсияи пешниҳодшудаи унвонҷӯ Юсупова Зарина Шарофитдиновна кори илмӣ баанҷомрасонидашуда буда, аз ҷиҳати мазмун ва мундариҷа ба ихтисоси 6.1.1. Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) мувофиқат менамояд ва ба талаботи банди 2 ва зербандҳои 67 ва 69-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ»-и Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 (бо тағйири иловаҳо аз 26 июни соли 2023, таҳти №295) тасдиқ шудааст, комилан мувофиқат мекунад.

Дар ҷаласаи 21 сентябри соли 2026 (*протоколи № 10*) шурои диссертатсионӣ дар бораи сазовор донишманди Юсупова Зарина Шарофитдиновна барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои таърих қарор қабул намуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ аз 11 нафар аъзои шурои диссертатсионӣ 8 нафар иштирок доштанд:

- тарафдор – 7 нафар;
- муқобил – нест;
- бюллетени безътибор – 1 адад.

Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои таърих, профессор **Давлатов М.**

И.в. котиби илмӣ шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои таърих, профессор **Аюбов А. Р.**